

فقدانی نابهنگام: یادی از هایداه اهرابیان

هایده اهرابیان

اعضای هیئت علمی این گروه پیوسته با یکی از مربی‌های آن زمان به نام خانم اهرابیان آشنا شدم. ایشان را همکاری فعال و دلسوز دیدم که کلاس‌هایش مملو از دانشجویان علاقه‌مند بود. هم دانشجویان آن زمان و هم دانشجویان سال‌های اخیر از نظم و ترتیب و همچنین سخت‌گیری او در امور آموزشی بسیار صحبت می‌کنند ولی هیچ یک خاطره‌ای ناخوشایند از آن همه سخت‌گیری و جدیت او نقل نمی‌کنند.

هایده اهرابیان در ۱۵ خرداد ۱۳۳۵ در تهران متولد شد و در خرداد ۱۳۵۸ مدرک کارشناسی خود را با احراز رتبه اول از گروه ریاضی و علوم کامپیوتر دانشگاه تهران گرفت. سپس با استفاده از بورس شاگرد اولی رشته ریاضی و کامپیوتر به انگلستان عزیمت کرد و در دانشگاه ویکتوریای منچستر به تحصیل ادامه داد. در فروردین ۱۳۶۰ از پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود در زمینه حل معادلات غیرخطی دفاع کرد و سپس به تحصیل در دوره دکتری همان دانشگاه در رشته کامپیوتر و محاسبات با گرایش سری‌های زمانی پرداخت. اما در سال آخر دکتری، پس از ازدواج، به ایران برگشت و از مهر ۱۳۶۲ به عنوان مربی پیمانی در گروه ریاضی و کامپیوتر دانشگاه تهران استخدام شد. شروع کارش مقارن با بازگشایی دانشگاه‌ها بود و او سهم مهمی در ارائه دروس جدید داشت. از مهر ماه ۱۳۷۲ به عنوان مأمور به تحصیل، دوره دکتری خود را در گروه ریاضی و علوم کامپیوتر دانشگاه تهران در شاخه علوم کامپیوتر نظری ادامه داد. مرحله پژوهشی را با راهنمایی دکتر حسن صالحی فتح‌آبادی گذراند و در آذرماه ۷۵ از رساله دکتری خود با عنوان «الگوریتم ساخت درختان پوشا و دودویی» دفاع کرد

کادر علمی دانشگاه تهران در دو سال اخیر با فقدان نابهنگام و اسفناک دو تن از اعضای شاخص و مؤثر خود روبه‌رو شده است: دکتر مسعود علمیمحمدی استاد فیزیک و خانم دکتر هایداه اهرابیان استاد کامپیوتر. هر دو نفر در محیط علمی ایران پرورش یافته و درجه دکتری خود را در داخل کشور گرفته بودند و هر دو نفر در هر سه زمینه آموزش، پژوهش، و مدیریت دانشگاهی، فعال و تأثیرگذار و الهام‌بخش بودند و همکاری گسترده‌ای هم با پژوهشگاه دانش‌های بنیادی داشتند. درباره دکتر علمیمحمدی بسیار گفته شده است و این دو صفحه اخبار را به یادکرد خانم دکتر اهرابیان اختصاص می‌دهیم.

خانم هایداه اهرابیان، استاد علوم کامپیوتر نظری دانشگاه تهران و اولین استاد در کشور در این رشته، روز یازدهم تیرماه سال جاری پس از دو سال مبارزه با بیماری سرطان درگذشت. وی از بنیانگذاران رشته بیوانفورماتیک در کشور، مدرسی برجسته، و پژوهشگری توانا بود. از جمله فعالیت‌های پژوهشی اهرابیان اجرای پنج پروژه پژوهشی در پژوهشگاه دانش‌های بنیادی است. در اینجا یادداشت دو تن از همکاران و دوستان او را درباره کار و کردار علمی و شخصیت انسانی خانم اهرابیان می‌خوانید.

من مرگ هیچ عزیزی را باور نمی‌کنم

حمید پزشک*

امسال در یکی از روزهای ماه مبارک رمضان عکسی از مرحوم خانم دکتر اهرابیان به همراه نوشته‌ای در تابلو اعلانات دانشکده ریاضی، آمار، و علوم کامپیوتر دیدم که بهترین وصف احساس دانشجویان از فقدان این استاد فرهیخته بود: «چه تهناییم که امسال روزات را با ما افطار نمی‌کنی.»

در سال ۱۳۶۸ زمانی که برای گذراندن طرح سربازی به عنوان عضو جدید گروه ریاضی و علوم کامپیوتر دانشکده علوم دانشگاه تهران به جمع

* دانشگاه تهران و پژوهشگاه.

استادی بود فرهیخته، توانا و تأثیرگذار. در تدریس بسیار سخت‌گیر بود و سخت‌گیری او زبانزد دانشجویان. یادم هست که نمره الف از درس او گرفتن برای دانشجویان افتخاری به حساب می‌آمد. ولی به همان اندازه که سخت‌گیر بود مهربان و صمیمی نیز بود. هرگز مشکلات دانشجویان را به خودشان وانمی‌گذاشت و هرآنچه از دستش برمی‌آمد برای رفع مشکلات آنان انجام می‌داد.

من با دکتر اهرابیان در دوره کارشناسی درس زیادی را گذراندم، دروسی که بسیار از آنها آموختم چون او به همان اندازه که معلم خوبی بود دیدگاه پژوهش محور نیز داشت و دانشجویان را از همان ابتدا با مسائل پژوهشی هم آشنا می‌کرد. به همین دلیل من از اواخر دوره کارشناسی کارهای پژوهشی را با ایشان شروع کردم. دوره کارشناسی ارشد را در دانشگاه دیگری گذراندم ولی داور خارجی رساله من او بود. پس از آن دانشجوی دکتری ایشان در دانشگاه تهران شدم. در آن دوران با هم مقاله می‌خواندیم، الگوریتم می‌نوشتیم و مسئله حل می‌کردیم. گاهی ساعت‌ها روی یک الگوریتم با هم سروکله می‌زدیم و بحث می‌کردیم. ذهن او همیشه پر بود از ایده‌های نو. بعد از دوره دکتری افتخار همکاری ایشان تصمیمی گشت. در این دوران او برای من نه فقط یک همکار بلکه دوستی صمیمی نیز بود. در مسائل دانشکده با شجاعت و جسارت نظرات درست را مطرح می‌کرد و با تلاش و پشتکار خستگی ناپذیر آنها را دنبال می‌کرد. ملاحظه‌کاری را خوش نداشت و از انتقادهای استقبال می‌کرد. در این دوره کارهای علمی مان مشترک بود. دانشجوی کارشناسی ارشد و دکتری مشترک داشتیم و مرتباً جلساتی با آنان برگزار می‌کردیم. با دانشجویان مقالات علمی را می‌خواندیم و بحث می‌کردیم. مسئله مطرح می‌کردیم و مقاله می‌نوشتیم. گاهی دانشجویان را تشویق به کار می‌کرد و گاه آنها را به خاطر اهمال در کارهایشان سرزنش می‌کرد. او که خود بسیار پرکار بود از عقب ماندن کارها بسیار حرص می‌خورد. چوبی در اطاقش داشت که برای باز و بسته کردن پنجره اطاق از آن استفاده می‌کرد و گاهی به شوخی دانشجویان را با آن تهدید می‌کرد.

گاهی نیز در مورد مسائل اجتماعی بحث می‌کردیم. همان گونه که در مسائل علمی استاد من بود و پیشرفت خود را در این زمینه مدیون او هستم، در مسائل اجتماعی نیز معلم من بود و من بسیاری از اصول، قواعد، و ارزش‌های زندگی را از او آموختم. با وجود اینکه ایمانی راسخ به کارهای علمی، وفاداری به قوانین و رعایت نظم داشت ولی ارزش‌های انسانی هم در قلب او جایگاه ویژه‌ای داشت.

دکتر اهرابیان پس از مدتی مبارزه با بیماری سرطان از میان ما رفت و یاد او جایگزین وجود آن دوست گرانقدر شد. او دیگر در میان ما نیست ولی اثرات فعالیت مستمرش هست، ساختارهای علمی پاگرفته از او هست، تفکرش، صمیمیت و مهربانی‌اش، عشق او به کارش و انسان‌های اطرافش در یاد دوستانش هست و خواهد بود.

روانش شاد باد

و با اخذ درجه دکتری به مرتبه استادیاری ارتقا یافت. پس از آن، با ادامه فعالیت‌های پر بار آموزشی، پژوهشی، و اجرایی‌اش، در سال‌های ۸۲ و ۸۷ به ترتیب به دانشیاری و استادی رسید و اولین استاد کشور در رشته علوم کامپیوتر به شمار می‌رود.

دکتر اهرابیان دانشوری فعال در زمینه پژوهش بود و از جمله، در فاصله سال‌های ۷۶ تا ۸۲ سه طرح تحقیقاتی را در زمینه درختان دودویی با موفقیت به انجام رساند و مقاله‌های ارزشمندی در این زمینه در مجلات معتبر بین‌المللی انتشار داد. حتی در مدت بیماری نیز تا زمان بازنشستگی به فعالیت‌های پژوهشی و راهنمایی دانشجویان ادامه می‌داد. وی به اتفاق دکتر صالحی نقش مؤثری در ایجاد دوره کارشناسی علوم کامپیوتر در دانشگاه تهران داشت. این دوره در سال ۱۳۷۷ دایر شد و سال بعد از آن نیز دوره کارشناسی ارشد این رشته به همت او و همکارانش راه‌اندازی شد. دکتر اهرابیان در دوره کاری خود راهنمایی سه دانشجوی دکتری و ۲۶ پایان‌نامه کارشناسی ارشد را به عهده گرفت.

خانم اهرابیان یکی از طراحان و صاحب‌نظران اصلی در تأسیس گروه بیوانفورماتیک مؤسسه بیوفیزیک و بیوشیمی دانشگاه تهران بوده است. وی سال‌ها عضو فعال شورای انفورماتیک پردیس علوم بود که هسته مرکزی طراحی، برنامه‌ریزی، و توسعه شبکه پردیس علوم است. طی سال‌های ۱۳۸۲ تا ۱۳۸۸ در مقام معاون تحصیلات تکمیلی دانشکده توانایی خودش را در مدیریت به اثبات رساند. خلاصه اینکه، استادی موفق در هر سه زمینه آموزشی، پژوهشی، و اجرایی بود.

اما بیش از هر چیز، من ایشان را به عنوان یک فرد دلسوز و خیر به یاد می‌آورم. در موقعیت‌های مختلف از اوضاع و احوال اطرافیانش، چه دانشجو و چه کارمند، پرس‌وجو می‌کرد و همواره یک تکیه‌گاه مطمئن برای افراد کم‌درآمدی بود که با مشکل مالی دست‌وپنجه نرم می‌کردند.

دکتر اهرابیان در ۲۸ اسفند ۱۳۸۸ به علت بیماری به درخواست خودش، پیش از موعد، بازنشسته شد.

وانش شاد و یادش گرمی باد

به یاد دوست

عباس نوذری*

حدود ۲۵ سال بود که دکتر هابده اهرابیان، استاد علوم کامپیوتر دانشکده ریاضی، آمار، و علوم کامپیوتر دانشگاه تهران، را می‌شناختم. زمانی که در سال ۱۳۶۵ وارد دانشگاه تهران شدم اولین استادی که با او آشنا شدم ایشان بود. او استاد راهنمای دانشجویان علوم کامپیوتر ورودی آن سال بود.

* دانشگاه تهران و پژوهشگاه.